

อนาคตภาพการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรม
ของผู้ต้องขังในเรือนจำ

SCENARIOS OF BUDDHIST MANAGEMENT PRESSURE INFLUENCING
CONDUCT OF PRISONERS IN PRISON

จันทิมา แสงแพร และ พระมหาชนบ สหายปญโญ

Jantima Shangphare and Phramaha Khanob Sahayapunyo

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University

Email : Jantima.seang@mbu.ac.th

Received 24 December 2024; Revised 6 March 2025; Accepted 9 April 2025.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ระบบการบริหารจัดการความเครียดของผู้ต้องขังในสังกัดกรมราชทัณฑ์ 2) วิเคราะห์การบริหารจัดการความเครียดของผู้ต้องขังเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมในเรือนจำ และ 3) นำเสนออนาคตภาพของการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธใน พ.ศ. 2568 โดยใช้การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ดำเนินการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระบบการบริหารจัดการความเครียดของกรมราชทัณฑ์ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ (1) ยึดหลักสิทธิมนุษยชนและมาตรฐานสากล (2) องค์ประกอบ เช่น การศึกษา การพัฒนาจิตใจ การฝึกอาชีพ กีฬา และ (3) ระเบียบวิธีการตามระเบียบว่าด้วยการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561 2) การบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธเน้นการออกแบบหลักสูตรตามผลลัพธ์การเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) หลักการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีปัญญา คุณธรรม และความเข้าใจในพระพุทธศาสนา (2) องค์ประกอบหลักสูตรครอบคลุมวิชาทั่วไป วิชาเฉพาะ และวิชาเอกพระพุทธศาสนา (3) ระเบียบวิธีการเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) อนาคตภาพของหลักสูตรบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธในปี พ.ศ. 2568 มุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถใช้หลักธรรมพัฒนาตนเองและขัดเกลาพฤติกรรมให้เป็นคนดีของสังคม โดยองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย เนื้อหา การนำไปใช้ และการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับระเบียบกรมราชทัณฑ์ (พ.ศ. 2561) และกฎกระทรวงเกี่ยวกับการจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา (พ.ศ. 2564)

คำสำคัญ: อนาคตภาพ, การจัดการความเครียดเชิงพุทธ, ผู้ต้องขัง

Abstracts

This research aimed to: 1) analyze the stress management system for inmates under the Department of Corrections, 2) examine the Buddhist-oriented stress management approach and its impact on inmate behavior in prisons, and 3) propose a future vision (in 2025) for Buddhist-based stress management that influences inmate behavior. The study

employed qualitative methods including document analysis, interviews, and focus group discussions, with data analyzed using descriptive analysis.

The findings revealed that: 1) the current stress management system of the Department of Corrections consists of three key components: (1) principles emphasizing human rights and international standards for the treatment of inmates, (2) structural elements including education, mental development, short-term vocational training, work skills, and physical fitness (sports), and (3) operational guidelines based on the Department of Corrections Regulation on Inmate Behavioral Development B.E. 2561 (2018). 2) The Buddhist stress management model emphasizes outcome-based curriculum design, including: (1) principles aiming to cultivate learners with intellectual ability, ethical conduct, and understanding of Buddhist doctrine, (2) curriculum components consisting of general education, core courses, and major subjects in Buddhist studies, and (3) implementation methods that involve relevant stakeholders. 3) The future vision for the Buddhist-based stress management curriculum in 2025 focuses on fostering individuals who apply Dhamma principles for self-development and behavioral transformation. The curriculum components include objectives, content, implementation, and evaluation, all of which align with the Department of Corrections Regulation on Behavioral Development (B.E. 2561) and the Ministerial Regulation on the Categorization of Higher Education Institutions (B.E. 2564).

Keyword: Scenarios, Buddhist Management Pressure, Prisoner

บทนำ

กรมราชทัณฑ์ เป็นหน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรม นอกจากจะมีหน้าที่ในการควบคุมผู้กระทำความผิด ตามคำพิพากษาของศาลแล้ว ยังมีหน้าที่ที่สำคัญในการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาพฤตินิสัยผู้กระทำความผิด ให้กลับสู่สังคมได้อย่างปกติสุข อย่างไรก็ตามผู้กระทำความผิดเหล่านี้ ได้ถูกหล่อหลอมมาจากสถาบันทางสังคม หรือสภาพแวดล้อมมาเป็นเวลานาน การแก้ไขในเรือนจำเพียงระยะเวลาสั้น ๆ จึงเป็นเรื่องที่ยากลำบาก กรมราชทัณฑ์ได้พยายามอย่างยิ่งที่จะคิดค้นสร้างนวัตกรรม และพัฒนาวิธีการ ในการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด เพื่อสนองตอบต่อความคาดหวังของสังคม เพื่อคืนคนดี มีคุณค่า สู่สังคม

ข้อมูลจากกรมราชทัณฑ์ เปิดเผยว่า ปัจจุบันมีผู้ต้องขังในเรือนจำทั้งสิ้น 368,472 คน แบ่งเป็นนักโทษเด็ดขาด (คดีถึงที่สุดแล้ว) 308,212 คน ผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์-ฎีกา 27,902 คน ผู้ต้องขังระหว่างไต่สวนและอื่น ๆ 32,358 คน จากสถิติดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่การรับตัวมาคุมขัง จนถึงการดูแลหลังการปลดปล่อย โดยแต่ละขั้นตอนจะมีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กันการที่จะปฏิบัติต่อผู้ต้องขังประเภทหนึ่งประเภทใดหรือคนใดคนหนึ่งอย่างนั้น จะต้องเริ่มจากการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อที่จะได้แยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังดังกล่าวได้เหมาะสม ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในกลุ่มเพื่อการแก้ไข มีดังนี้ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง อาจแยกได้เป็น 2 ระดับ คือ 1. การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังขั้นพื้นฐาน เป็นการจำแนกเพื่อแยกขัง เพื่อการควบคุม และ จำแนกเพื่อคัดผู้ต้องขังรับการอบรมแก้ไขขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา การอบรมทางศีลธรรม และการรับสวัสดิการต่างๆ โดยทางปฏิบัติที่ทำอยู่จะเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติผู้ต้องขัง และการ

ประชุมเพื่อแยกกองงาน เป็นต้น 2. การจำแนกลักษณะเพื่อการแก้ไข จะเป็นการจำแนกลักษณะเพื่อคัดผู้ต้องขังไปเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู หรือปรับพฤติกรรมในชั้นสูง ได้แก่ โปรแกรมการแก้ไขผู้ต้องขังในลักษณะต่าง ๆ เช่น โปรแกรมการแก้ไข ผู้ต้องขังคดีกระทำผิดทางเพศ ผู้ต้องขังคดียาเสพติด ผู้ต้องขังคดีที่ใช้ความรุนแรง หรือโปรแกรมการจัดการ กับความโกรธ โปรแกรมการระงับความรุนแรงในครอบครัว หรือโปรแกรมการพัฒนาจิตใจ เช่น การอบรมวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่านโยบายของทางเรือนจำได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมฟื้นฟูผู้ต้องขัง เพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ลดความเครียดที่เกิดจากการขาดอิสระภาพ การร่วมมือทางวิชาการกันระหว่างมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับกรมราชทัณฑ์ ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาด้านพระพุทธศาสนาให้แก่ผู้ต้องขังนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา และขยายโอกาสให้แก่ผู้ต้องขังโอกาสทางการศึกษาโดยเฉพาะผู้ต้องขัง อีกทั้งยังเป็นการสนองกระแสรับสั่งและเป็นการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ต้องขังได้รับการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาให้ลึกซึ้งกว้างขวางมากขึ้น ตลอดจนเป็นการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังในการสร้างคนดีคืนสู่สังคม ในกาลนี้ทางคณะศาสนาและปรัชญา ได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรที่ใช้สำหรับการจัดการศึกษาในเรือนจำ มีชื่อว่า หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา โดยหลักสูตรนี้ได้รับความเห็นชอบจากสภาวิชาการ ในคราวประชุมครั้งที่ 6/2563 เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2563 และได้เปิดรับนักศึกษาประจำปีการศึกษา 2563 เป็นปีแรกมีนักศึกษาทั้งสิ้น 60 คน จากสองเรือนจำ ได้แก่ เรือนจำกลางบางขวาง จังหวัดนนทบุรี และเรือนจำกลางระยอง จังหวัดระยอง

ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในเรือนจำยังไม่มีหลักสูตรเพื่อใช้สำหรับให้นักศึกษาได้ใช้หลักธรรมในการช่วยลดความเครียดจากการถูกคุมขังเป็นเวลานานเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงสนใจการแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขังในเรือนจำที่เกิดจากความเครียดด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่จะสนองนโยบายของกรมราชทัณฑ์ในการคืนคนดีสู่สังคมได้อย่างไร ส่งผลให้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตภาพที่ถูกนำเสนอและพัฒนาขึ้นด้วยการนำเอาการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เข้ามาศึกษาในด้านของเนื้อหา ผ่าน ผู้ต้องขังถึงผลการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธที่พึงประสงค์ แล้วนำผลดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการในการศึกษาโดยผู้ให้ข้อมูล คือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในหลักสูตรพระพุทธศาสนา เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ในการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ

ปัญหาที่ต้องการทราบ

- 1.2.1 ระบบการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์เป็นอย่างไร
- 1.3.2 หลักสูตรการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธให้กับผู้ต้องขังเป็นอย่างไร
- 1.3.3 เพื่อนำเสนออนาคตภาพการบริหารจัดการความเครียดของผู้ต้องขังเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ (พ.ศ. 2568)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.3.1 เพื่อวิเคราะห์ระบบการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์
- 1.3.2 เพื่อพัฒนาหลักสูตรการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธให้กับผู้ต้องขัง
- 1.3.3 เพื่อนำเสนออนาคตภาพการบริหารจัดการความเครียดของผู้ต้องขังเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ (พ.ศ. 2568)

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายสำคัญในการนำเสนอระบบการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้ต้องขังในเรือนจำ มีขอบเขต ดังนี้

4.1 ระบบการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์และการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธโดยวิธีการศึกษาจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อวิเคราะห์ระบบการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขังจากแหล่งที่เกี่ยวข้องอย่างเจาะจง เนื่องจากการบริหารจัดการผู้ต้องขังมีอย่างแพร่หลายงานวิจัยนี้จะจำกัดแหล่งที่มาของการบริหารจัดการความเครียดของกรมราชทัณฑ์โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง

4.2 การออกแบบหลักสูตรการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธให้กับผู้ต้องขัง วิธีการศึกษาในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อวิเคราะห์ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570 กฎกระทรวงมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและกลุ่มสถาบัน กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive deletion)

4.3 การนำเสนออนาคตภาพการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยยึดหลักตามกรอบการออกแบบการเรียนรู้และเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ 4 องค์ประกอบเกี่ยวกับการออกแบบหลักสูตรแบบเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 1) หลักการ 2) องค์ประกอบ 3) ระเบียบวิธีการ โดยจะใช้วิธีการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับนโยบายด้านการบริหารการศึกษาและนำเสนอร่างอนาคตภาพการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมผู้ต้องขังในเรือนจำ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง อนาคตภาพการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ ผู้วิจัยจึงได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ระบบการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์และการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธโดยใช้แบบวิเคราะห์เอกสารจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ระบบการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์และการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธ มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ระบบระบบการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์และการออกแบบหลักสูตรการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธ มีขั้นตอน ดังนี้

1.1) สืบค้นเอกสารจากหลายแหล่งข้อมูล ได้แก่ แนวทางการดูแลสุขภาพจิตแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน ตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 ระบบงานพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2560 มาตรฐานการปฏิบัติการด้านการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง การออกแบบหลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ หลักสูตรการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความเครียดผู้ต้องขัง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบหลักสูตร

1.2) วิเคราะห์เอกสารโดยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์แบบวิเคราะห์เอกสาร โดยแบ่งการวิเคราะห์ตามลักษณะกรอบการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวิเคราะห์ระบบการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขังกรมราชทัณฑ์ 2) แบบวิเคราะห์ระบบการบริหารจัดการหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิชาพระพุทธศาสนา

1.3) ประมวลผลและสรุปผล เพื่อนำข้อสรุปผลการศึกษาในประเด็นสภาพปัญหาข้อจำกัด อุปสรรค ข้อเด่นข้อด้อย ทั้งสถานการณ์ปัจจุบัน แนวโน้มความต้องการแก้ไขและทิศทางการพัฒนา นำข้อมูลมาวิเคราะห์ เที่ยงเคียง ประมวลผลและสรุป

2. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ คู่มือการจัดการศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง คู่มือหลักสูตรการพัฒนาพฤตินิสัย คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขัง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของผู้ต้องขัง

3. กรอบการวิจัย สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. กรอบด้านระบบการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขัง ได้แก่ 1) หลักการของระบบการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง 2) องค์ประกอบการพัฒนาพฤตินิสัย 3) ระเบียบวิธีการของการพัฒนาพฤตินิสัย

2. กรอบด้านระบบการบริหารจัดการหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) หลักการของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา 2) องค์ประกอบของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต 3) ระเบียบวิธีการของการจัดทำหลักสูตร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร (Documentary study from) โดยแบ่งเป็น 2 ประเภทตามกรอบการวิจัย ได้แก่ 1) ระบบการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขัง 2)ระบบการบริหารจัดการหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary study) ใช้หลักการตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารจากหลาย ๆ แหล่งว่า ประเด็นที่ศึกษาหรือต้องการคำตอบนั้นมีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร (Resources investigation) เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อสรุปแต่ละชุดข้อมูล อันเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของข้อสรุป (Chanthawanich, S., 1997, pp. 129–130)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารนำมาเรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ใหม่เพื่อให้เห็นข้อมูลในแต่ละด้านได้อย่างชัดเจน จากนั้นตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกเหลือไว้เฉพาะเรื่องที่ต้องการศึกษา โยกำหนดประเด็นที่สำคัญตามกรอบแนวคิดการวิจัย จากนั้นจำแนกหมวดหมู่ของแต่ละประเด็นและพิจารณาข้อมูลที่เหมือนกันและต่างกัน ตรวจสอบความเชื่อมโยงกับประเด็นหลัก หลังจากกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของแต่ละประเด็นเมื่อทำการจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลในแต่ละประเด็นแล้ว (Content analysis) และตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นสรุปผล การศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แสดงผลการวิเคราะห์ ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาและวิเคราะห์แผนยุทธศาสตร์และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาและการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังโดยศึกษาจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ มีขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาและวิเคราะห์ศึกษาและวิเคราะห์แผนยุทธศาสตร์และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาและการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง

2) แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563-2570 กฎกระทรวงมาตรฐานการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและกลุ่มสถาบัน กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

3) กรอบการวิจัยแผนแม่บทยุทธศาสตร์และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษาียดหลักตามกรอบวิจัย ได้แก่ 1)หลักการ 2)องค์ประกอบ 3)ระเบียบวิธีการ 4)บริบทที่เกี่ยวข้อง

4) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ หลักการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary study) โดยใช้หลักการตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารจากหลาย ๆ แหล่งว่าประเด็นที่ศึกษาหรือต้องการ คำตอบนั้นมีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร เพื่อยืนยันความถูกต้อง ด้วยการเทียบข้อสรุปของแต่ละ แหล่งข้อมูล (Resources investigation) ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อสรุปว่าเหมือนกันหรือไม่อย่างไร อันเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือของข้อสรุป (Chanthawanich, S., 1997, pp. 129–130)

5) การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ใหม่เพื่อให้สามารถเห็นข้อมูลในแต่ละด้านได้ชัดเจน จากนั้นตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกเหลือไว้เฉพาะเรื่อง ที่ต้องการศึกษา กำหนดประเด็นที่สำคัญตามกรอบแนวคิดการวิจัย จากนั้นจำแนกหมวดหมู่ของแต่ละ ประเด็นและพิจารณาข้อมูลที่เหมือนกันและต่างกัน ตรวจสอบความเชื่อมโยงกับประเด็นหลัก หลังจากนั้นกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์แต่ละประเด็น เมื่อทำการจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลในแต่ละประเด็นแล้ว (Content analysis) ตรวจสอบความถูกต้องจากนั้นสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาวิเคราะห์ระบบการบริหารจัดการความเครียดของผู้ต้องขัง โดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มีขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาและวิเคราะห์ระบบการบริหารจัดการความเครียดของผู้ต้องขังอันเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เป็นการศึกษาจากแหล่งข้อมูล ปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview guideline form) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ในประเด็นเรื่องอนาคตภาพการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำโดยมุ่งศึกษาประเด็นตามกรอบของปัญหา อุปสรรค แนวโน้มและ ทิศทางการพัฒนาในอนาคตของการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ เพื่อนำข้อสรุปผลจากการศึกษาในระยะที่ 1 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ นำมาส่งเสริมและประกอบร่างรูปแบบอนาคตภาพการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ

2) แหล่งข้อมูลปฐมภูมิที่ใช้ในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) หรือกลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกตามคุณสมบัติคือเป็นผู้มีประสบการณ์ด้านการทำงานหรือเป็นหน่วยงานหรือองค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยและการบริหารจัดการหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิหรือ ผู้เชี่ยวชาญ มีจำนวน 9 คน

3) กรอบการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ด้านระบบการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขัง ได้แก่ 1) หลักการ 2) องค์ประกอบ 3) ระเบียบวิธีการ

2. ด้านระบบการบริหารจัดการหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) หลักการของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา 2) องค์ประกอบของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต 3) ระเบียบวิธีการของการจัดทำหลักสูตร

4) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ (Interview Guidelines Form) สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ศึกษาประเด็นการศึกษาด้านปัญหาและแนวโน้มของอนาคตภาพการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ

5) การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์คำถามปลายเปิด (Open ended Interview Form) เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็น และทัศนคติได้อย่างอิสระ ประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

6) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ประสานงาน คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัยเพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการสัมภาษณ์ ก่อนเริ่มการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษารายละเอียด ประเด็นคำถามที่จะสัมภาษณ์พร้อมกับข้อมูลเบื้องต้นที่ผู้ให้สัมภาษณ์เบื้องต้นก่อน โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 60 นาที โดยผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ทั้งภาพและเสียง เพื่อไม่ให้ข้อมูลตกหล่นและสามารถทบทวนภายหลังได้

7) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วย เทคนิคแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยตรวจสอบว่าในประเด็นเดียวกันผู้ให้สัมภาษณ์นั้น จะตอบเหมือนหรือต่างกันอย่างไรเพื่อการยืนยันข้อสรุปจากการสัมภาษณ์ (Chanthawanich, S., 1997, pp. 129–130) ตามหลักการหาคุณภาพของข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด นำข้อมูลเชิงคุณลักษณะที่ได้จากการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยการจดบันทึกและไฟล์ที่บันทึกภาพและเสียง นำมาฟังซ้ำและถอดเทป เรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ใหม่เพื่อให้สามารถเห็นข้อมูลในแต่ละด้าน จากนั้นตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกเหลือไว้เฉพาะเรื่องที่ต้องการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญตามประเด็นที่ศึกษา จากนั้นจำแนกหมวดหมู่ของแต่ละประเด็นและพิจารณาข้อมูลที่เหมือนกันและต่างกัน ตรวจสอบความเชื่อมโยงกับประเด็นหลัก หลังจากนั้นกำหนดรูปแบบ ความสัมพันธ์ของประเด็น เมื่อทำการจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูลในรายประเด็นแล้ว ตรวจสอบ ความถูกต้องอีกครั้งด้วยการเทียบคำตอบที่ตรงกันกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) รายบุคคลในประเด็นหรือคำตอบที่ตรงกัน เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของข้อสรุป จากนั้นสรุปผลการศึกษา นำเสนอผลการวิเคราะห์ ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

3.2 ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนออนาคตภาพการบริหารจัดการความเครียดของผู้ต้องขังเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ (พ.ศ. 2568) ผู้วิจัยจึงแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่างหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2568)

การร่างหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2568) ขั้นตอนนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยนำผลสรุปการวิจัยจากระยะที่ 1 ได้แก่ มาเป็นตัวตั้ง แล้วนำเข้าสู่กระบวนการสนทนากลุ่มต่อไป

ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้คือ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) คือการรอบคำถามเพื่อขอข้อเสนอแนะการพัฒนาแบบการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขังเชิงพุทธ ในระยะที่ 2 เพื่อใช้เป็นกระบวนการพัฒนาระบบการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธแก่ผู้ต้องขัง ด้วยเทคนิควิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเพื่อดำเนินการให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธให้กับผู้ต้องขัง เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินหลักสูตรการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธให้กับผู้ต้องขัง

ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2568) มีขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย (Group Participant) ขั้นตอนนี้จะเป็นการให้ข้อเสนอแนะอนาคต ภาพการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์คุณสมบัติ และ ประสิทธิภาพการทำงานของกลุ่มเป้าหมาย การวิจัยที่เกี่ยวกับระบบการกำกับคุณภาพ โดยมีเกณฑ์ในการ คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ดังต่อไปนี้

เกณฑ์การคัดเลือกเข้า (Inclusion criteria): คุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ 1) มีคุณวุฒิ หรือการศึกษาที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับสาขาวิชาพระพุทธศาสนา 2) มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับระบบ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา 3) มีผลงานและอยู่ในองค์กรเกี่ยวกับการขับเคลื่อนและพัฒนานโยบายด้าน การศึกษาพระพุทธศาสนา

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria): ผู้ที่ไม่อยู่ในเกณฑ์การคัดเลือกเข้า ได้แก่ 1) ไม่มี คุณสมบัติทั้งการศึกษาและความรู้ความเชี่ยวชาญตามที่กำหนด 2) ไม่มีประสิทธิภาพการทำงานตามที่กำหนด 3) ไม่สะดวกในการให้ข้อมูล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ร่างหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (หลักสูตร ปรับปรุง พ.ศ. 2568) โดยการประชุมกลุ่มย่อยผู้ทรงคุณวุฒิหรือ ผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ประสานงานคณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์เรียนเชิญประชุมผู้ทรงคุณวุฒิหรือ ผู้เชี่ยวชาญเพื่อประชุมกลุ่มย่อย โดยได้นัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญก่อนการประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและรายละเอียดร่างหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2568) พร้อมกับผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกการประชุมด้วยวิดีโอทั้งภาพและเสียงในการ ประชุมเพื่อป้องกันการตกหล่นของข้อมูลและสามารถทวนซ้ำเพื่อหาข้อสรุปผลการประชุมกลุ่มย่อยได้ จะใช้ วิธีการประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) แบบออนไลน์ผ่านระบบเครือข่าย Zoom โดย ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านเพื่อดำเนินการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะการปรับปรุงร่างหลักสูตรศิลป ศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2568)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือสรุปข้อมูลที่ได้จากการ ประชุม กลุ่มย่อย หรือข้อเสนอแนะปรับปรุงร่างหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (หลักสูตร ปรับปรุง พ.ศ. 2568) จากการประชุมผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group Discussion) อันเป็นข้อมูล เชิงคุณภาพที่เป็นลักษณะข้อสรุปประกอบความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัย จะนำข้อมูลที่ สรุปมาเรียบเรียงใหม่ พิจารณาตามความเหมาะสม ตรวจสอบความถูกต้องของข้อสรุป พร้อมกับนำเสนอ ข้อสรุปที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) ด้วยการ พรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอภาพอนาคตการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมของ ผู้ต้องขังในเรือนจำ

การดำเนินการปรับปรุงร่างหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา (หลักสูตร ปรับปรุง พ.ศ. 2568) โดยการประชุมกลุ่มย่อยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ (Focus Group Discussion) ปรับปรุงเพิ่มเติมจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จะดำเนินการโดยการนำผลสรุปจากขั้นตอนที่ 2 ที่เป็นข้อมูล เชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อสรุปความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2568) โดยนำผลที่ได้มาปรับปรุงและเพิ่มเติมหลักสูตร หลังจากนั้น

นำเสนออนาคตภาพการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขังเชิงพุทธที่มีต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังที่สมบูรณ์ต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อนาคตภาพการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

ด้านระบบการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ พบว่า การบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขังเป็นมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง (Standard Operating Procedures for Prisoner Rehabilitation : SOPs) ด้วยปัจจุบันสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับเรื่องหลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงมาตรฐานและข้อกำหนดระหว่างประเทศ เป็นข้อคานึงในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง กระบวนการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังจึงต้องมีความสมบูรณ์ ชัดเจน เพื่อลดปัญหาในการปฏิบัติงาน ตลอดจนเสริมสร้างการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างเป็นมืออาชีพและเป็นไปตามหลักสากล

ด้านการพัฒนาหลักสูตรการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธให้กับผู้ต้องขัง พบว่า มีการใช้กิจกรรมให้ผู้ต้องขังเลือกทำตามความถนัดของตนเองโดยผ่านรูปแบบต่าง ๆ คือ 1) การศึกษา เรือนจำจัดให้มีการศึกษาทุกระดับ มีการสนับสนุนเครื่องอุปกรณ์ในการศึกษา โดยผู้ต้องขังต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการศึกษาดังกล่าวเอง 2) การพัฒนาจิตใจ เรือนจำเปิดอบรมหลักสูตรการพัฒนาจิตใจตามหลักศาสนาทุกศาสนา จากวิทยากรจากภายนอก เข้ามาอบรมและฝึกจิตใจแก่ผู้ต้องขัง 3) การฝึกวิชาชีพ มีการฝึกวิชาชีพระยะสั้น การอบรมและทดสอบมาตรฐานฝีมือและแรงงานรวมทั้งการดำเนินการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแก่ผู้ต้องขัง 4) ฝึกทักษะการทำงาน มีการร่วมลงนามในข้อตกลงการฝึกวิชาชีพและส่งเสริมทักษะการทำงานผู้ต้องขัง (ทำสัญญาจ้าง) มีการจ่ายเงินรางวัลปันผลเมื่อผู้ต้องขังพ้นโทษและผ่านการประเมินจากผู้ว่าจ้าง 5) สมรรถนะร่างกาย (กีฬา) ทักษะพิเศษ มีกิจกรรมการออกกำลังกายโดยใช้กีฬาเป็นสื่อเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุม ดูแลและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง 6) ระเบียบวิธีการ มีการแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี โดยการให้ การศึกษาการฝึกวิชาชีพ การพัฒนาจิตใจ รวมทั้งการจัดโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังแต่ละคนอย่างเหมาะสมตามลักษณะ สาเหตุ พฤติกรรม และประเภทของการกระทำ

ด้านอนาคตภาพการบริหารจัดการความเครียดของผู้ต้องขังเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ (พ.ศ. 2568) พบว่า อนาคตภาพหลักสูตรการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธ พ.ศ. 2568 ประกอบด้วยสาระหลัก ดังนี้ 1) หลักการ การพัฒนาหลักสูตรจะดำเนินการให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยที่ร่วมพัฒนาพลเมืองโลก ด้วยการผสานแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มั่นคง ให้ดำรงอยู่ในฐานโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาของมนุษย์ในอนาคต สอดคล้องกับอัตลักษณ์บัณฑิตมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คือ มีความรอบรู้ในหลักพระพุทธศาสนาและสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่สังคมในระดับชาติหรือนานาชาติ 2) ปรัชญาของหลักสูตร หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาเชื่อในแนวคิดการจัดการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งจัดการศึกษาตามแนวพัฒนาการนิยม มุ่งให้ผู้เรียนนำหลักธรรมมาพัฒนาตนเองขัดเกลาพฤตินิสัย มีจิตใจงดงาม การยุติข้อขัดแย้งด้วยหลักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนเพื่อเป็นการแก้ไข พัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเป็นการสร้างคนดีคืนสู่สังคม 3) สาระการเรียนรู้ มีการศึกษา หมวดวิชาศึกษาทั่วไป เน้นพัฒนาบัณฑิตให้มีความรอบรู้แนวคิดและทฤษฎีสมัยใหม่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง หมวดวิชาเฉพาะ เน้นพัฒนาบัณฑิตให้มีความรอบรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมตามแนวทางพุทธธรรมนำปัญญา เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมเชิงพุทธ หมวดวิชาเอกพระพุทธศาสนา เน้นพัฒนาบัณฑิตให้มีความใฝ่รู้

ไผ่เรียน เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัยของเรือนจำ มีความวิริยะ อุตสาหะ มีความเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม ปรับพฤติกรรมเป็นคนดีของสังคม 4) การจัดการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (PLOs)

อภิปรายผล

ด้านการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขัง

หลักการการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์คำนึงถึงเรื่องหลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงมาตรฐานและข้อกำหนดระหว่างประเทศเป็นข้อคำนึงในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังจึงต้องมีความสมบูรณ์ ชัดเจน เพื่อลดปัญหาในการปฏิบัติงานตลอดจนเสริมสร้างการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างเป็นมืออาชีพและเป็นไปตามหลักสากล โดยมีองค์ประกอบของการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขังโดยใช้กิจกรรมให้ผู้ต้องขังเลือกทำตามความถนัดของตนเองโดยผ่าน 1) การศึกษาเรือนจำจัดให้มีการศึกษาตั้งแต่ขั้นพื้นฐานจนถึงอุดมศึกษา โดยผู้ต้องขังต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง 2) การพัฒนาจิตใจตามหลักศาสนา ทางเรือนจำเปิดอบรมหลักสูตรการพัฒนาจิตใจตามหลักศาสนาทุกศาสนา 3) การฝึกวิชาชีพ การฝึกวิชาชีพผู้ต้องขังภายในเรือนจำมีการฝึกวิชาชีพระยะสั้น เช่น ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ฝึกวิชาชีพขั้นพื้นฐาน เช่น ช่างไม้ ช่างเครื่องไม้ ช่างสี ช่างปูน เป็นต้น 4) ฝึกทักษะการทำงาน เพื่อการส่งเสริมทักษะการทำงานในเรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยเรือนจำ/ทัณฑสถานพิจารณาความเหมาะสมของลักษณะงานพร้อมจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมในเรือนจำ/ทัณฑสถานร่วมกับผู้ว่าจ้าง/สถานประกอบการ 5) สมรรถนะร่างกาย (กีฬา) ทักษะพิเศษ เรือนจำได้ใช้การออกกำลังกายเป็นสื่อ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ออกกำลังกายโดยใช้กีฬาเป็นสื่อทำให้ผู้ต้องขังรู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย และห่างไกลยาเสพติด 6) ระเบียบวิธีการ การกิจหลักประการหนึ่งของกรมราชทัณฑ์ คือการแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดี โดยการให้ การศึกษาการฝึกวิชาชีพ การพัฒนาจิตใจ รวมทั้งการจัดโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังแต่ละคนอย่างเหมาะสมตามลักษณะสาเหตุ พฤติกรรม และประเภทของการกระทำ

ผลการวิจัยระบบการบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขัง ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ เชื้อมงามและคณะ ((Chueamngam, K., et al., 2024, pp. 958–973) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการลดความเครียดของผู้ต้องขังกรณีศึกษานักโทษหญิงคดียาเสพติดในเรือนจำกลางนครปฐม โดยผลการศึกษาพบว่า โครงการราชทัณฑ์ปันสุขทำความดีเพื่อชาติศาสน์กษัตริย์ซึ่งเรือนจำกลางนครปฐมได้เข้าร่วมโครงการนี้ โดยมีโรงพยาบาลนครปฐมเป็นโรงพยาบาลแม่ข่ายที่ส่งแพทย์ในสาขาเวชปฏิบัติจิตแพทย์และทันตแพทย์มาให้บริการผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครปฐม มีการใช้ระบบ VDO Conference สำหรับผู้ป่วยจิตเวช ทั้งนี้การตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุขปีงบประมาณ 2564 ในหัวข้อโครงการราชทัณฑ์ปันสุขทำความดีเพื่อชาติศาสน์กษัตริย์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2564 พบว่า ทุกเรือนจำผ่านการประเมินเรื่องผู้ต้องขังที่มีโรคจิตเวชต้องได้รับการบริการสุขภาพจิตครบร้อยละ 100 นอกจากนี้การตรวจราชการครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2564 พบว่า ผู้ต้องขังที่คัดกรองแล้วพบปัญหาสุขภาพจิตได้รับการดูแลรักษาร้อยละ 100 โดยจากจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด 250,116 คนพบผู้ต้องขังจิตเวช 5,711 คน (คิดเป็นร้อยละ 1.88) และผู้ต้องขังจิตเวชเข้าถึงบริการโดยผ่านระบบรักษาทางไกล (Telemedicine) 3,359 คน (คิดเป็นร้อยละ 58.81 ของผู้ต้องขังที่ป่วยจิตเวช) ปัญหาที่พบคือโรงพยาบาลแม่ข่ายไม่มีแพทย์เฉพาะทางในสาขาหลักในโรคของผู้ต้องขังเช่นจิตแพทย์นักจิตวิทยาและเจ้าหน้าที่ในเรือนจำบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยด้านจิตเวช โปรแกรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยสำหรับผู้ต้องขังป่วยจิตเวชเป็นการเตรียมผู้ต้องขังให้มีความพร้อมก่อนที่จะกลับไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอกได้ตามปกติลดระยะเวลาการกลับมาเป็นซ้ำของโรคลดภาระในการดูแลของครอบครัว

สังคมและเป็นการป้องกันการก่อคดีซ้ำจากภาวะอาการทางจิตกำเริบโดยโปรแกรมนี้ประกอบด้วย 7 กิจกรรม ได้แก่ (1) การเจ็บป่วยทางจิต (2) การรักษาด้วยยาทางจิตเวช (3) การเฝ้าระวังอาการทางจิตกำเริบ (4) การเห็นคุณค่าในตัวเอง (Self-Esteem) (5) การพัฒนาทักษะการเผชิญปัญหาและความเครียด (6) การเกิดพฤติกรรมรุนแรงการป้องกันและการจัดการกับความโกรธ และ (7) การสนับสนุนทางสังคมและแหล่งสนับสนุนทางสังคมโดยแต่ละกิจกรรมใช้เวลา 60-90 นาที

ด้านอนาคตภาพหลักสูตรการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธ พ.ศ. 2568

หลักการพัฒนาหลักสูตรการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธ พ.ศ. 2568 ภายใต้อัตลักษณ์หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ให้มีความทันสมัยรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นให้บัณฑิตที่มีปัญญาและคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถพัฒนาตนเองให้อยู่ในสังคม รวมทั้งสามารถเป็นผู้นำการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนิสัยเพื่อการพัฒนาต่อไปได้ โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตรว่าด้วยองค์ประกอบของหลักสูตรจึงมุ่งจัดการศึกษาโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ จึงมุ่งผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและทฤษฎีในสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มีสติปัญญา มีคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณตามหลักวิชาการ มีความสามารถนำหลักธรรมมาพัฒนาตนเองขัดเกลาพฤติกรรมนิสัย มีจิตใจงดงาม โดยการนำความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติมาประยุกต์ กล่อมเกลาจิตใจการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน สารการเรียนรู้ หมวดวิชาศึกษาทั่วไปเน้นพัฒนาบัณฑิตให้มีความรอบรู้แนวคิดและทฤษฎีสมัยใหม่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง รอบรู้ในศาสตร์ภาษาและเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม หมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชาพระพุทธศาสนาเน้นพัฒนาบัณฑิตให้มีความรอบรู้ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมตามแนวทางพุทธธรรมนำปัญญา หมวดวิชาเอกพระพุทธศาสนา เน้นพัฒนาบัณฑิตให้มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัยของเรือนจำ มีความวิริยะ อุตสาหะ มีความเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม ปรับพฤติกรรมเป็นคนดีของสังคมการจัดการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผลการสอนโดยใช้การบรรยายเชิงโต้ตอบเป็นฐาน (Interactive Lecture-Based Learning) การสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) การสอนโดยใช้กรณีศึกษาเป็นฐาน (Case-Based Learning) วิธีการวัดและการประเมินผล - การสอบข้อเขียน - การสอบปฏิบัติ - การวิเคราะห์โจทย์สถานการณ์

ซึ่งผลการวิจัยอนาคตภาพหลักสูตรการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธ พ.ศ. 2568 ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของมานะ สิ้นธุวงษานนท์ นัฐยา บุญกองแสน (Sinthuwongsanon & Boonkongsan, 2023, pp. 470–482) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดทำหลักสูตรที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (OBE) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล โดยผลการศึกษาพบว่า กระบวนการจัดทำหลักสูตรที่มุ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนของ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ได้ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของผู้มีส่วนได้เสีย 2) การกำหนดระดับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (ELOs) และผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร (PLOs) 3) การออกแบบหลักสูตรกำหนดเนื้อหาโครงสร้างของรายวิชา (CLOs) 4) การจัดทำผลการเรียนรู้ระดับบทเรียน (LLOs) ของแต่ละวิชาและผลการเรียนรู้รายชั้นปี (YLOs) 5) การจัดทำแนวทางการประเมินคุณภาพผู้เรียน 6) การเข้าสู่กระบวนการพิพากษ์หลักสูตร 7) การเข้าสู่กระบวนการของกรรมการวิชาการและสภามหาวิทยาลัย 8) กระบวนการรับรองหลักสูตรจากต้นสังกัดและสภาวิชาชีพ 9) การนำหลักสูตรไปใช้ 10) การประเมินการใช้หลักสูตรการวิจัยเพื่อปรับปรุงหลักสูตร และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย เทพแสง (Thepsaeng, S., 2023, pp. 39–52) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาที่เน้นผลลัพธ์ Outcome-based Education (OBE) : ภาวะสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นนักเรียนเป็นหลัก ผลการวิจัยพบว่า การ

นำ OBE มาใช้ในการจัดการศึกษานับว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตาม เป้าหมายของหลักสูตร สามารถพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนเป็นรายบุคคลได้ตามเป้าหมายที่นักเรียน คาดหวังและความต้องการ ทั้งการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และเจตคติ โดยมีข้อตกลงหรือสัญญา ร่วมกัน ขณะเดียวกันสามารถวางแผนแก้ปัญหาการว่างงานของประชาชน แต่ขณะเดียวกัน OBE ก็มีจุดอ่อน ทางด้านความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาเฉพาะ และทางด้านวิชาการซึ่งบางประเทศไม่ยอมรับและหันกลับมา พัฒนาระบบการศึกษาอื่นมาทดแทน อีกทั้งการนำ OBE มาใช้ให้เกิดเป็นรูปธรรม สิ่งสำคัญสำหรับองค์กรใน การกำหนดผลลัพธ์ที่ต้องการอย่างชัดเจน ทั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในระดับต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียน มีส่วนร่วมในกระบวนการ ควรทำการวิจัยเชิงลึกซึ่งอาจรวมถึงการใช้แบบสำรวจ สัมภาษณ์ และการสนทนา กลุ่ม และนำผลวิจัยมาปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนรู้โดยคุณครูสำคัญในการศึกษาคือการมุ่งไปที่นักเรียน เป็นสำคัญ รวมทั้งการสร้างเงื่อนไขและโอกาสภายในระบบที่เปิดใช้งานและสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนบรรลุ ผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่กำหนด และสอดคล้องกับการออกแบบหลักสูตรโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการ กับ รัชนิบูรณ์ เนตรภักดีและคณะ (Netphakdee, R., et al., 2021, pp. 87–88) ผลการวิจัยพบว่า ผล การศึกษาความคิดเห็นของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น พบว่า เป็นหลักสูตรที่ช่วยพัฒนา ภูมิคุ้มกันทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ภูมิธรรม ภูมิรู้ ภูมิจิต ของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง โดยการออกแบบหลักสูตรควร สอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องคุณธรรมจริยธรรมและให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้ลง มือปฏิบัติกิจกรรมการอบรมทำให้เกิดภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดีให้กับตนเองและเพื่อนร่วมอบรม

องค์ความรู้

ความเครียดเป็นสภาวะทางด้านจิตใจที่ผู้ต้องขังในเรือนจำต้องประสบอยู่เสมอ ส่งผลต่อการมี สุขภาพจิตที่ดี การบริหารจัดการความเครียดผู้ต้องขังเป็นมาตรฐานการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาพฤตินิสัย ผู้ต้องขัง (Standard Operating Procedures for Prisoner Rehabilitation : SOPs) การพัฒนาหลักสูตร การบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธให้แก่ผู้ต้องขังผ่านกิจกรรมต่าง ๆ หลากหลายรูปแบบคือ ด้านการศึกษา การพัฒนาจิตใจ การฝึกวิชาชีพ การฝึกทักษะการทำงาน การฝึกสมรรถนะทางร่างกาย(กีฬา) ผู้ต้องขังสามารถ เลือกกิจกรรมเหล่านี้ตามความถนัดของตนเองสามารถผ่านคลายความเครียดได้ ด้านอนาคตภาพการบริหาร จัดการความเครียดของผู้ต้องขังเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ (พ.ศ. 2568) จำเป็นต้องอยู่ ในบริบทของ การพัฒนาหลักสูตร จะดำเนินให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย ปรัชญาของหลักสูตร ที่ มุ่งจัดการศึกษาตามแนวพัฒนาการนิยม พัฒนาคณะตนเอง ชัดเจนพฤติกรรมด้วยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นการสร้างคนดีคืนสู่สังคม 3) สารการเรียนรู้ มีการศึกษา หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ หมวด วิชาเอกพระพุทธศาสนา 4) การจัดการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้น ผลลัพธ์การเรียนรู้ (PLOs)

สรุป

อนาคตภาพการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ เป็นการมองภาพในอนาคตจากปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กล่าวคือปัญหาที่เกิดจากความเครียด การแก้ปัญหา ความเครียดแก่ผู้ต้องขัง โดยผ่านกระบวนการหลักการพัฒนาหลักสูตรการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธ พ.ศ. 2568 ภายใต้อุดมการณ์หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย การจัดการความเครียดเชิงพุทธเป็นการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่เรือนจำได้จัดอยู่แล้วหลากหลายรูปแบบคือ ด้านการศึกษา การพัฒนาจิตใจ การฝึก

วิชาชีพ การฝึกทักษะการทำงาน การฝึกสมรรถนะทางร่างกาย(กีฬา) ผนวกกับสาระของหลักสูตรที่ต้องขึ้นกับองค์ประกอบต่าง ๆ การพัฒนาหลักสูตร ปรัชญาของหลักสูตรสาระการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผลทั้งหมดนี้เป็นสะท้อนว่า อนาคตภาพการบริหารจัดการความเครียดเชิงพุทธที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำควรเป็นอย่างไร

References

- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2020). Higher Education, Science, Research and Innovation Policy and Strategy 2020 - 2027. Retrieved October 12, 2023. Retrieved from <https://www.mhesi.go.th/index.php/stg-policy/930-2020-2027>.
- Behavioral Development Division, Department of Corrections. (2018). Manual for organizing prisoner rehabilitation programs according to the nature of the case and the circumstances of the offense. Photocopy.
- Behavioral Development Division, Department of Corrections. Standards of practice for prisoner behavior development. Photocopy documents.
- Kriangsak Chuemngam et al. (2024). Guidelines for reducing stress among prisoners: a case study of female drug offenders in Nakhon Pathom Central Prison. Journal of Roi Kaensarn Academi. 9 (8). 958-973.
- Chulangkura. W., (2022). The future of the quality control system of Thai higher education institutions in 2030. Thesis of Doctor of Education in Education. Faculty of Education: Chulalongkorn University.
- Srijanthep. A., (2019). Stress of the inmates of Min Buri Special Prison. Thesis of Master of Public Administration: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Guidelines for developing mental health and psychiatry for inmates in prisons/correctional institutions According to the Mental Health Act B.E. 2551 (2015). Department of Corrections Printing House: Nonthaburi.
- Royal Gazette Announcement on the National Economic and Social Development Plan No. 13 (2023 - 2027) (2022). Retrieved on October 12, 2023. Retrieved from https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20230307173518.pdf.
- Royal Gazette Announcement on the National Strategy (2018 - 2037). (2018). Retrieved on October 12, 2023. Retrieved from https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561A/082/T_0001.PDF.
- Jiwpairojkit. P., (2019). The Future of Learning Outcomes for Interior Architecture and Interior Design For the Development of Thailand (2018-2037). Doctoral Thesis in Industrial Education. Graduate School: King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang.
- Phra Thammavitok (P.A. Payutto). (2023). Buddhist Dictionary, Compiled Edition. 48th ed. Bangkok: S.R. Printing Mass Products Co., Ltd.

- Wongkorn P., et al. (2018). The Effect of Mindfulness Training Program on Stress in Prisoners. Royal Thai Army Nursing Journal. 19 (Special Issue). 269-278.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Development Plan of Mahachulalongkornrajavidyalaya University 2021-2025. Retrieved on December 12, 2023. Retrieved from <https://www.mbu.ac.th/mbuplan64-68/>.
- Sinhuwongsanon M., et al. (2023). Development of an Outcome-Based Curriculum for Students (OBE), Faculty of Education, Wongchawalitkul University. Journal of Nakhon Ratchasima College (Humanities and Social Sciences). 17 (2). 470-48.
- Netphakdee. R., (2021). Development of an Integrated Curriculum of Buddhist Principles to Build Social Immunity for Vulnerable Youth in Khon Kaen Province. Research Report. Science, Research and Innovation Promotion Fund (SRI), Yanasangwon Research Institute, Mahamakut Buddhist University.
- Royal Gazette on the Announcement of the Higher Education Standards Committee on the Criteria for Undergraduate Curriculum Standards B.E. 2565. (2022). Retrieved October 12, 2023. Retrieved from <https://www.ops.go.th/th/ches-downloads/edu-standard/item/6942-2022-07-22-03-17-22>.
- Royal Gazette. (2021). Ministerial Regulation on the Grouping of Higher Education Institutions B.E. 2564. Retrieved October 12, 2023. Retrieved from <https://www.mhesi.go.th/index.php/all-legal/76-ministerial-regulation/3382-ministerial-regulation-University.html>.
- Boonsang. W., (2023). Youth Development Process with Buddhist Principles. Journal of the Institute for the Development of Buddhist Scholars. 5(4). 147-158.
- Thepsang. S., (2023). Outcome-based Education (OBE): The Key to Student-Focused Learning. Journal of Interdisciplinary Research and Educational Innovation. 2(1). 39-52.
- Office of Behavioral Development. (2017). Behavioral Development Curriculum Manual, Department of Corrections. Photocopied document.
- Kitsongwan. S., (2023). Factors affecting the mental health of female prisoners in Chonburi Women's Correctional Institution. Journal of Health Center 9. 17(1). 166-180.

